IZHAJA VSAK ČETRTEK

Naročnina:

		Leto	polletno	četrletno
ITALIJA	Lir	10·00	5·00	2·60
INOZEMSTVO	»	15·00	9·00	4·00

Uredništvo in upravništvo: Trst, Via Maiolica 10-12. Telefon 1240 Uradne ure za stranke ob ponedeljkih in petkih od 10—12. Oglasi: Za vsak mm vinolina ene kolone v širokosti 63 mm: finančni oglasi 1 L, comercion, naženje, poslana, vabila 50 cent., kopvski, etrtnetni oglasi 60 cent. — Plača se vnaprej. — Posamezni izvod 20 cent.

Trst, 23. avgusta 1923. — Leto IV. - Štev. 179.

DELO

Glasilo Komunistične stranke Italije

Kdor pričakuje od komunizma vseh mogočih užitkov, kdor si predstavlja pod komunizmom meščanski raj, ta ni komunist in ne bo nikdar!

LAHKOŽIVCI?

Kapitalistično časopisje zapadne Evrope je nagrmadilo o Rusiji zadnjih petih let toliko laži, da bi gorel kres do zvezd, ko bi mogli zapaliti vse nalagano. Niti svetovna vojna, ki se ni vodila nič manj z lažmi kakor z orožjem, ni fabricirala tolikih gorostasnosti kot jih je rodil smrtni strah kapitalizma radi ruskega kmetiško-delavskega državnega prevrata. Spominjamo se, kako so na pr. še za vlade Kerenskega popisovali Lenina. Majhen mož, ki se z luksuznim avtom pripelje na shod, ki nastopi v najfinejši in najnovejši obleki, ko vsa Rusija tava bosa in v cunjah, ki govori mahajoč z rokami, polnimi zlatih prstanov in biserov, da jemlje vid gledalcem ves blesk tega pustolovca, te poosebljene nečimernosti! Le še sitega veriižnika si si mogel predstavljati pod imenom skromnega asketa, ki se je v resnici že skrival in ki je celo pozneje, ko je stopil Rusiji na čelo, prihajal v delavski obleki na zbore.

Se hujše so divjali v razkošju, tako je znalo povedati meščansko časopisje, Leninovi prijatelji; posebno tedaj, ko so dobili v roke neizmerno bogastvo nesrečnih ruskih mogočnikov, knezov in plemenitašev. Boljševiki so baje vse premagali, tako je pisalo ljubljansko «Jutro», toda naposled je njih premagala — moda. Vsa Moskva da je polna priležnic raznih sovjetskih oblastnikov, zato vidiš tu sijaj toalet, kakršnih sam Pariz, Sodoma sveta, ne premore. Razkošje je plačevalo nesrečno rusko ljudstvo, ki je radi prevelikih stroškov poginjalo od lakote, da se je še se gospodom pri «Jutru» resnično smililo.

Kapitalistični tisk je hotel na vsak način prepričati delovne množice, da pridejo v proletarski državi še hujše pijavke, še hujši razkošniki in nasilniki na krmilo, kakor jih je bilo vajeno, in da bosta morala za to sodrgo delavec in kmet še krvavi pot potiti.

V resnici je v istem času Rusija trpela vse gorje, ki ga more navaliti na zemljo brez zadostnih prometnih sredstev in brez zadostne industrije, velika svetovna vojna in za njo še hujša meščanska vojna, povzročena od bele reakcije propadajočega ruskega plemstva in meščanstva. Ko se je izganjanim in ubeglim mogočnikom posrečilo stisniti vojaški obroč v srcu velikoruskega ozemlja, ni bilo ne časa ne volje in ne sredstev, da bi se ruski revolucionarci gostili. To so delali v vseh vojnah in prav pogosto v času najhujših bitk caristični generali, sovetska Rusija je pa bila proti nekdanjim krvosesom ljudstva boj na življenje in smrt. Ko bi ga bojevala v razkošju, bi propadla, saj je bil ta boj v bistvu boj tedaja, težkega življenja proti lahkoživju. Rdeči borjevniki, delavci in kmečki sinovi, so se borili za nov red, v katerem nima nikake pravice in tudi ne kruha vsak tisti, ki sam ne dela.

Spomladi l. 1921 je bila ruska meščanska vojna končana. Skupno s svetovno vojno je zadala ruskemu gospodarstvu smrtne udarce. Prišla je lakota, ki je sicer Rusijo vsak rod vsaj enkrat obiskala, ki pa je bila zdaj toliko hujša, ker so krvavi dogodki razrušili stotisoče rodbin. Preostali so se, podobni utopljencem, rešili v velika mesta, ženske, otroci in starci. Sama Moskva jih ima do 20.000 in še danes se ni posrečilo poskrbeti za vso to bedno armado, kar se je v kapitalistični Evropi proletarski ruski vladi tolikokrat že očitalo, ne da bi se klevetniki vprašali, kdo je krivi vseh teh razmer, vsega tega zla.

Od lakote in antantine blokade prisiljena je začela sovetska vlada delati na to, da se pogajena in izstradana Rusija dvigne. Prišla je N. E. P.: nova ekonomska (gospodarska) politika, ki je zbudila zmagoslaven krik vse kapitalistične Evrope, da namreč tudi delavsko-kmetiška, proletarska vladavina ne more obstojati brez kapitalizma. Trgovini se je namreč dala delna svoboda, česar ni bil nihče bolj vesel kot inozemski kapital, ki je že komaj čakal, da se bo okoristil z neizmernimi viri bogastva Rusije. Kakor so boljševiki le vsled skrajnega pritiska skoro sedemletnega razdejanja enega velikega ozemlja popustili od nekaterih svojih načel, so vendar storili to v zavesti, da je okrog njih že vsepovsod kapitalistični gospodarski red, ki ima že ogromnih sredstev v oblasti ter da komunistični red ni dosegljiv čez noč, ampak da je to še, le njegova prva stopnja, če delavsko-kmetiški sveti pritegnejo državno oblast v svoje roke.

V Rusiji se danes vidijo tu in tam rejeni Nepači (NEP), ki nič ne zaostajajo za zapadnoevropskimi buržuji po svoji zunanjosti. Ideal, vzor meščanske Evrope je spet vzpostavljen, odtod navdušenje kapitalističnega sveta, da brez kapitalizma ni življenja, napredka in kulture, kar je danes Rusija, sovetska Rusija, to še davno ni kapitalistični red, tisti brutalni red, ki ga vidimo, da se nikakega zločina ne boji, ko gre za dobičke nekaterih redkih, tisti red ,ki delavca vpreza v jarem neprestanega dela, pod čim tršimi pogoji in pod čim nižjo plačo, tisti red, ki vidi v človeku tovorno žival, ki mora ubogati in držati jezik za zobmi, v imenu večje domovine in države v rokah meščanstva.

Kapitalistični red ima svojo smrtno napako v tem, da trže vedno več ljudi od virov, iz katerih dobimo najpotrebnejše za človekovo življenje. Vedno več je raznih posredovalcev, vmesnikov v gospodarskem procesu in vedno manj delovnih sil tam, kjer se zajema. Kapitalistična svoboda ni le blazno iskanje profita, je tudi težnja za čim lažjim in udobnejšim življenjem. To so temelji, iz katerih mora pognati roparstvo.

Dasi se je «nepaštvo» v proletarski Rusiji razšopirilo, geslo sovetske države: Kdor ne dela, ne je! ni podlegelo. Sovet je v svojem osnovnem načelu ostal trden, ker brez njega ni proletarske vladavine. Vzlic «nepaštvu» žive ruski komunisti, ki vodijo državo, skromno, in kapitalistično časopisje Evrope, po vseh nepreganih lažeh, priznava to in priznava, da je sovetski režim danes tako trden, da je ni sile, ki bi ga zrušila.

Tega poslednjega bi niti ne bilo treba poudarjati. Moč soveta je namreč tu, da človek živi z lastnim delom. Živi dostojno življenje, ne v bedi, a tudi ne z izkoriščanjem. V tem načelu je vsa sila, ki se danes kaže kot neizčrpna tvorna sila nove delavske države, nove, proletarske kulture. V imenu te sile nastopajo danes milijoni in milijoni po vsem svetu ter odkupujejo novo geslo z vedno novimi žrtvami in vedno novo krvjo.

Prav tu je tudi razlika med vsemi organizacijami proletarjata, refomističnimi in psevdosocialističnimi na eni in komunisti na drugi strani. Med tem ko so šli prvi po poti buržuazije, za lahkim udobnim življenjem posameznikov, hoče komunizem dvigniti iz rastoče bede ogromne množice trpečih, ki jim ne bo več hrlej pred očmi varljivi meščanski vzor razkošja, ampak vestno, resno življenje ljudi, ki hočejo ravnotežja, telesnega in duševnega. Kdor pričakuje od komunizma vseh mogočih užitkov, kdor misli, da bo živel brez dela, kdor si predstavlja pod komunizmom nekak meščanski raj, ta ni komunist in nikdar ne bo. Tak je sebičnež, udan strastem, človek, ki nima smisla za človeka in ki te bo izdal in prodal za skledo leče. Največje poraze je doživelo delavstvo prav radi takih nemoralnih ljudi, ki so se kazali kot borjevniki za pravice tlačenih in izkoriščanih, ki so pa v resnici skrivali na žnu srca le eno željo, priti po izmučenih hrbtiščih delovnega ljudstva do uživanja in naslad. Komunistične vrste so sicer čiste podobnih lahkoživcev, ali klevetniška očitanja bodo vedno letela iz meščanskega tabora na proletariat, da noče drugega, kakor zadovoljiti vse svoje živalske strasti, ko stremi za svojimi visokimi ideali, daljnimi kakor solnce vsemu onemu blatu, ki ga mečejo na nas.

Meščanski listi priznavajo, da živijo voditelji delavsko-kmetiške Rusije skromno. Moremo jim to verjeti, vzlic njih buržujski lažnjivosti, zakaj bistveni znak delovne države je vest in je v njej zavrženo načelo roparstva, izkoriščanja človeka po človeku. V tem je prepad med proletarskim vzhodom in meščanskim zapadom. Le če se bo meščanstvo svojemu načelu izkoriščanja in lahkoživja odpovedalo, je mogoče zbližanje. Toda če bi to naredilo, ni več meščanstvo in ni več kapitalističnega reda. Stor jen pa bi bil velik, velik korak dalje, višje v napredku človeštva.

Georgijski mensjeveki pristopajo k boljševizmu

Iz Moskve poročajo: Konferenca georgijskih menjševikov v Tiflisu je sklenila, da izda manifest naslovljen na mednarodni proletariat. V tem manifestu se priporoča, da je Sovjetska vlada tekom dveh let vspostavila red, je sezidala mostove in popravila ceste, je dovrsila pet električnih central ter ustanovila vse oddihališč za delavce.

Medtem ko je vlada za časa menjševiškega režima delala po navodilih nemških in angleških generalov, ki so uničili deželo ter je pretvorili v torišče narodnostnih bojev.

Vsi ti razlogi pojasnjujejo, zakaj vstopijo v Komunistično stranko ter zavrzejo vse kleveta, ki jih štiri proti njim socialdemokratični tisk.

Razredni boj v fašistovskih vrstah

Kriza v fašistovskih vrstah je postala v poslednjem času nad vse akutna in zanimiva. In vse po krivdi razrednega boja, ki so ga gospodje zapodili skoz okno in se je vrnil v njihove vrste skoz vrata. V Padovi je prišlo tako daleč, da se fašistovski agraci bore kakor proti navadnim komunistom zoper delavce, ki so organizirani v fašistovskih sindikatih. Fašistovski brodolastniki nočejo sprejeti konkordata, ki ga je za pomorščake sestavil sam D'Annunzio. V Rimu nastopajo fašistovski zidarji proti fašistovski stranki ker se je izrekla proti zadnji stavbinski stavki. Od vsepovsod prihajajo vesti o demisijah iz fašistovskih vrst. Neprenehama razpuča fašistovsko vodstvo nedisciplinirane sekcije. Agraci in fašistovski vodje v Boloniji se nočejo podvreči disciplini fašistovske vlade in nadaljujejo ilegalen boj na nož proti delavcem v Molinelli in drugih krajih iz province bolonjske zato ker se nočejo vpisati v fašistovske sindikate. V Trstu so fašisti razpustili radi nediscipline svoj tramvajski sindikat in sindikat uslužbencev bolniških blagajn. Fašisti so si mislili, da bodo onj ukazovali življenju pa je nastalo narobe. Sedaj se čudijo in se jeze, ker ne gre vse tako kakor si sami žele. Ampak vse to je le začetek. V kratkem se bo kriza se povečala in mi bomo priče neprijetnih dogodkov. Skrbeti moramo le, da ne bo pri teh dogodkih trpel nas proletarijat, ki je že preveč prestal in ki upravičeno zahteva mir in delo in one pravice, ki mu jih je reakcija ukradla.

Ekscelenca Mussolini - vojvoda

Listi poročajo, da namerava kralj Vittorio Emanuele III. podeliti vojvodstvo generalissimu Diazu, ki je poveljeval na Piavi, mornariškemu poveljniku Thaonu de Revelu in Mussoliniju, ki je Italijo spravil v red. Naslov «duca» naj bi veljal tudi za Mussolinijeve potomce.

Lepo in prav. Vprašanje je le, če bo Mussolini te s tem zadovoljen. Njegovi pravilni namreč, da bi ga radi videli više. Bo-li kot «duca» zadosti visoko? Uganka, ki jo bo le-le prihodnjost razmotala.

Napredujemo pa vendar, tudi liktorski red se ustanovi in sicer s tremi razredi. Samo na Angleškem nazadujejo boljši bolj, ker mislijo plemstvo celo odpraviti. Mi bi Angležem svetovali, naj se naredijo tega koraka. Ali nič ne vidijo, kako je o-

Girondini

V Rimu se ustanavlja nova socialistična stranka. Ustanavljajo jo bivši maksimalisti Alessandri in Umberto Bianchi. Prvi je znan kot velik revolucionarni gofač. Drugi pa kot ustanovitelj rudarskega konzorcija v Firenci, ki je pogorel. Stranka ima namen jemati v poštev «praktične razmere» in se udinjati fašistom. Novi socialisti so narodni in se bodo imenovali «Girondini».

Vesti iz Jugoslavije

Delavski pokret

LJUBLJANA, v avgustu.

Našim sodrugom in čitateljem, ki ne berejo jugoslovanskih časopisov, oz. ki spioh nimajo stikov z «osvobojno domovino», se bo mogoče čudno zdelo, da ne dobijo poročil o stanju našega gibanja v Jugoslaviji. Iz «Edinosti» in drugega meščanskega časopisja človek ze izve o tem popolnoma ničesar. Vendar pa gibanje tam gori ne spi. Neznosna draginja in bedni gospodarski položaj, v katerega je pahnjeno jugoslovansko delovno ljudstvo je prisilil posebno industrijalni proletariat do aktivne borbe. In res imamo stavko mornarjev, ki traja že nad dva meseca in ki je skuša vlada na vsak način razbiti s tem, da hoče mornarje izgladovati. Pri stavki skušajo sicer ribariti v kalnem orjunci, podujtujoč se sindikalne demagogije, ki so se nančili pri svojih italijanskih tovariših, a gibanje ima kljub temu na sebi pretežno razredni značaj. V direktno borbo so stopili nadalje tudi rudarji trboveljskih revirjev, ki kompaktno stavkajo že nad en mesec. Tudi nje hoče inozemska kapitalistična premogokopna družba v zvezi z narodno vlado v Beogradu z gladom prisiliti zopet na delo pod naravnost zločinsko-odruškimi pogoji. V siromaškem gospodarskem položaju se nahajajo nadalje železničarji, uradniki in sploh državni uslužbenci, ki stojijo že dolgo v mezdnem gibanju. Na enodnevno protestno stavko, ki so jo proglasili in ki je kljub prepovedi po «Zakonu o zaščiti države» in nesolidarnosti uslužbencev državnih železnic na Hrvatskem, sijajno uspela, je vlada odgovorila z militarizacijo in mobilizacijo železničarjev. Tako vlada skrbi za sinove «svobodnega domovine», katerih upravičene zahteve je pripisljeno priznati celo samo vladno in meščansko časopisje. Delavstvo je prisiljeno stopiti v boj, v katerem se veža za nove borbe, ki mu jih bodo vsilile gospodarske razmere, ki postajajo bolj in bolj neznosne.

Naša brakna stranka (N. D. S. J.) razvija v državi živahno agitacijo in se bolj in bolj utrjuje ter zavzema polagoma zopet našaj pozicije, ki jih je imela mlada Komunistična stranka pred «Obznano». V Srbiji se vršijo te dni občinske volitve, za katere je tudi naša stranka postavila svoje kandidate. Izmed važnih političnih vprašanj se bavi naša stranka v prvi vrsti z nacionalnim problemom, da si začrta v tem vprašanju jasno taktiko, ki postaja potrebna bolj in bolj spričo poloma in izdajstva avtonomistično-federalistične opozicije, ki prihaja na dan posebno sedaj, ob Radičevem skrivnostnem «begu». Gre za to, da pridobi naša stranka s spretno nacionalno politiko na svojo stran razočarane mase slovenskega, hrvatskega, bosanskega in makedonskega delovnega ljudstva, ki so jih znale razne «opozicionalne» nadvlade centralističnega meščanstva z demagogijo pridobiti na svojo stran, to nacionalno vprašanje, ki se je obširno razmotrivalo na zadnji seji ekzekutive Kominterne v Moskvi, je za potek proletarske revolucije silne važnosti in tudi mi, v Julijski Krajini, se bomo morali začeti zanimati zanj.

Mladina se v Jugoslaviji pridno pripravlja na prvelavo internacionalnega «železnega tedna» (od 26 avg. do 2. sept.), ki bo to leto kar najlepše uspel kot izgleda. Sploh je v Jugoslaviji proletarsko mladinsko gibanje na višku vsega našega gibanja in tvori najboljšo garnnelo za njegov uspešni razvoj.

PETER RAZBOJNIK.

Radi pomanjkanja prostora preobilno prihodnji konec članka Trockega.

Meštrović v - Ameriko

Veliki kipar Meštrović, ki ga pozna te vsa Evropa, je imel svoja dela razstavljena zadnje čase v Ljubljani. Razstava je te dni. zaključena, in listi poročajo, da gre genialni umetnik v — Ameriko. Zakaj? Ker mu Jugoslavija ne da kruha. Nedolgo temu je le zgradil nagrobnik v Cavtatu, ki mu ga ni para ob vsem Jadranskem morju — zdaj mora pa svetu! V Ljubljani se mislijo, pa ne morda vlada, da bi kupili njegovo ogromno ratpela z umirajočim Kristom ter na ta način pokazali velikemu umetniku svojo ljubezen, predno odide na drugi, prijaznejši kontinent. Ker mu «domovina» ne da kruha, prav tje njegovi občudovalci, naj mu trpeče ljudstvo pokaže, kako ga cení!

Torej Meštrović tudi! Vsak dan odhajajo nešteti v Ameriko, ker ne morejo živeti doma. Ali ste pa čuli, kdaj, da je odšel ta in ta bankir, ta in ta general, ker ni mogel živeti v domovini? Ne, temu ni treba v Ameriko. Tja so siljeni le tisti, ki delajo, bodisi z roko, bodisi z glavo: poleg telesa, umetnik poleg kmetiškega fanta, profesor! Bogme, dobro je tako! Dobro je v Jugoslaviji veriižniku in veleposestniku, delavec in razumnik morata stradati. Posebno zadnjemu raste trnje v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev. Stari Marx je dejal v komunističnem manifestu, da bodo spodnje plasti meščanstva same vrtene izmed tistih, ki jim je tisočjenje uživanje; pa mu ni nihče hotel verjeti. Dva rodova sta prešla, pa vidimo, kako prav je imel. Včeraj je stradal delavec, danes strada profesor. Včeraj je šel Mate na Hamburg, danes gre Meštrović, za naječ'jega Srba nima Jugoslavija prostora, nima kruha!

Molčimo, gledamo in strmimo: zasmenja se, na nebu, velika znamenja; krvava solnca so, ko takrat, ko so padali Gradovi!

„Obznana"

V Jugoslaviji delajo nato, da bi proglasili tudi Radiča in njegove hrvatsko republikansko stranko izven zakona kakor so to naredili proti komunistom. Za Radičem pridejo lahko je drugi ker ima jugoslovanska reakcija zelo velik apetit.

Lenin zopet izvoljen predsednikom

MOSKVA. — Zvezni izvrševalni odbor «Unije socialističnih federativnih republik» je včeraj izvolil nov svet ljudskih komisarjev, ki ima voditi posle U. S. F. R. po novi ustavi.

Vladimir Iljič Uljanov-Lenin, čeprav je bolan, je bil ponovno izvoljen predsednikom sveta komisarjev. Leon Kamenev, Aleksander Rikov in M. Buringa so podpredsedniki sveta in ti bodo vodili predsedniške posle v odsotnosti Lenina.

Drugi člani sveta — ki si večinoma ponovno izvoljeni stari komisarji — so sledeči: Jurij Čičerin, zunanje zadeve; Leon Trockij, obramba; Leonid Krasin, zunanja trgovina; Žeržinski, železnica; Smirnov, pošta in telegraf; Bruhanov, prehrana; Sokolnikov, finance; Suhmit, delo; Kubičkovas, čelovsko-kmetska inspekcija; Rikov je izvoljen predsednikom sveta narodne ekonomije.

V podpredsednstvu sta tudi dva zastopnika Ukrajine in Kavkazije: Čurbar in Orkalasvili.

Zunanja in notranja trgovina se strneta v en sam department, na čelu katerega je Leonid Krasin, ki je bil v soboto brzojavno poran iz Londona, naj gre takoj v Moskvo, da nastopi novo službo.

Kakor v avstrijski Bosni

Pod naslovom «Gospodu prefektu» je objavil «Učiteljski list» 10. t. m. sledeči članek:

Pred kratkim smo čitali v listih poročilo šolskega nadzornika Rubbije o razmerah osnovne šole v goriškem okraju. Dasi vidimo tudi sami, kako je s šolstvom v tem okraju, vendar nas poročilo prijetno iznenadja, ker kaže, da se je šolska oblast trudila dvigniti šolstvo na ono stopnjo, na kateri je bilo že pred vojno, kar ni malo, če se pomisli na razdejanje, ki ga je svetovna vojna prinesla posebno vasem goriškega okraja. V pouku samem so se izvršile najvaznejše spremembe z uvedbo italijanščine in zemljepisja in zgodovine Italije. Fri prvem pouku je slovensko učiteljstvo — tako priznava nadz. Rubbia — po svojih močeh podpiralo posebne učitelje za ital. jezik. «Risorgimento» pa je poučevalo samo z zelo dobrimi uspehi. Z eno besedo: **učiteljstvo je vrslo svojo dolžnost in se je tudi moralno-politično tako zadržalo, da ni bilo treba proti njemu uporabljati nikakih strogih mer ter da se je v preteklem šolskem letu le proti enemu izmed 280 učiteljev in učiteljic vršila disciplinarna preiskava.** Pri tem je treba pomisliti, da je bilo minulo šolsko leto politično dovolj viharno, ker je prevzel vlado fašizem, ki je izvedel vrsto raznih sprememb tudi v osnovnem šolstvu.

Spričo teh **izvjenih razmer** — vsi se vpliv mesta in strjih, modernejših kriterijev — smo imeli v okraju, ki na goriškega meji, v sežanskem okraju narava nost infernalne odnosaje na šolskem polju v preteklem letu. Niamo vajeni ne jadikovati ne pritoževati se, če se godijo stvari, ki se zde, neverjetne, a so zalibog resnične, ker samo prevečkrat doživeli, da je osrednja oblast vse odobrila, kar so proti učiteljstvu ukrenili podrejeni organi, če je bilo v šolsko-političnem oziru se tako zgrešeno in nesmiselno. Vemo dobro, da je tu birokratizem, ki sedi na mehkem, pozna akte (vtasih tudi ne) in reševje stvari mašinelno, ne da bi se dalje menil, ali so živi ljudje ali mrtva materija za njegovimi-skladnicami papirja. Zato bi tudi danes, ko čujemo, vajeni naravnost nemogočnih stvari, nenavadno poročilo nadzornika Rubbije, stoično molčali, prepričani, da vsaka naša, pa se tako mirna in nestrasna beseda razmer ne bi prav te dni padel v postojnskem okraju nepričakovan udarec, ki ni nič drugega kot nov člen v verigi usodnih dejanj proti nekaterim srečnim učiteljem, in ki se dalje trse rusoleče rano na našem telesu.

Ta udarec je premešečenje učitelja Janka Furlana iz Nadanjega sela pri Št. Petru v Studeno pri Postojni. Premeščenje se je izvršilo za nadzornikovim hrbtom in je delo viteza Guglielma, ki je nenadno odslovljen iz Postojne ter se je hotel se poslednjič, v imenu države, ki mu je poverila zastopati drzavne interese, maščevati nad učiteljem, ki ga je lani kot podprefekt v Sežani, izgnal iz sežanskega okraja.

Kako je prišlo do tega in kake usodne posledice je imelo, je historiat zase in ga moramo končno podati vsaj v glavnih obrisih javnosti. Postal je namreč kožček političke zgodovine, značilen kožček, ki bo ostal kot zrcalo razmer, v katerih smo živeli in o katerih tudi danes menda še ni mogoče pisati vseh podrobnosti.

Preganjanje tov. Furlana in temu sledeča «iredentistična» afera učiteljev na Krasu ni v svojih zadnjih vzrokih politična, ampak zasebno-afaristična zadeva. Je nekak juljskokrajinski pendant «Gospodina Franje» ter ima svoj začetek, v poridavanju porušenih vasi v nabrežinski okolici. Podjetniki so skusali izkoristiti položaj ter so začeli z delom. Naravno, da se je razvila pri tem konkurenca in da so bili ljudje o solidnosti različnih podjetij različnega mnenja.

Vas Sempodaj je oddala večino svojega dela stavbeni zadrugi C. E. R. G. in to je bil menda vzrok, da je prijel nekega dne nastopili drugo stavbeno zadrugo k tov. Furlanu, učitelju in občinskemu tajniku v imenovani vasi ter ga izprašal poovarti, naj ne nastopa proti podjetju, ki se je čutilo v Sempolaju zelo prikrajšano. Stvar se je nekako poravnala, toda v noči od 12.-13. julija 1922. je bil izvršen ekrazitni atentat na stanovanje rodbine naega tovariša. Čudežnim potom so ostali prizadeti nepoškodovani. Ni jim pa kazalo ostati v Sempolaju, zato je tovariš prosil, naj bi ga okr. šolski svet premestil v Štanjel. To prosnjo je podprefekt vitez Guglielmo zavrnil in namignil prosilcu, naj gre iz okraja. Zanimal se je tudi za mnenje tov. Furlana, kdo bi bil neki povzročil atentat, in tovariš mu je namignil, koga sumi. Vzlic sumnji se krivci niso našli.

O dogodkih so časniki poročali in pisali, da vitez Guglielmo preganja učitelja Furlana ne kot zastopnik vlade, ampak kot zasebno prizadeti mož. Vsa nabrežinska okolica je bila namreč prepričana, da je uradnik kolikortoliko v zvezi z nekim stavbenim podjetjem, govorili so za to različni znaki.

Tu je stopilo na poozrišče sežansko učiteljsko društvo: junaški Hreščak je kot predsednik društva in zastopnik učiteljstva v okr. šolskem svetu povedal nadzorniku Vaseliiju, da je lopovščina, kar počenjajo s Furlanom in da k temu učiteljstvo ne bo molčalo. V eloh vit. Guglielma je takoj postal odgovoren za vse, kar so pisali o njem časniki in kar ga je tako razburilo, da je poslal v liste popravek. Hotel je premestiti Hreščaka v Štanjel, kar se mu pa v okr. šol. svetu ni posrečilo, vendar pa je odstranil z mesta voditelja sežanske ljudske šole tov. Pahorja, ker ga je smatral kot odbornika učit. društva za eno s Hreščakom. Učitelj Furlan je medtem dobil obljubo za mesto v postojnskem okraju. Obljuba pa se je kmalu preklicala, gotovo radi spletk, ie le izredni svoji odločnosti se je imel imenovani zahvaliti, da so ga naposled vendar nastavili v Nadanjem selu.

Dasi so nam gotove stvari skrite, vendar ni neverjetno, da je vit. Guglielmo, predno je odšel iz Sežane v Postojno, poskrbel, da ostane za njegovega naslednika učiteljsko društvo in učiteljstvo sežanskega okraja zaznamovano kot silno nevarno državi, ker ni molčalo spričo njegovih, drzavi škodljivih dejanj; in da se je o priliki «pohoda na Rim» napravil lov in zlostavljanje na učitelja Pahorja in Hreščaka.

Iz osebne maščevalnosti je bil učitelj Furlan v postojnskem okraju stalno pod nadzorstvom, in v zvezi z vsem nastetim je tudi aretacija in zapor štirih kraških učiteljev, izvršena v januarju oz. februarju t. l. v imenu drzavne varnosti, v resnici radi zasebnih gmotnih koristi, ki so se zdele v nevarnosti. O priliki aretacije se je učitelju Hreščaku reklo, da bi se moral postaviti pred sest mušket, ker je tov. Furlan proti njemu le majhen krivec. To bi se mogło razložiti le na en način, da je učitelj Hreščak vplival na tov. Furlana v vsem, tudi v tem, in menda v prvi vrsti, da se je vas Sempolaj pozidala po enem, namesto po drugem podjetju.

Za tiste, ki vedo vse podrobnosti, je gotova stvar, da imajo vsi dogodki, ki jih je učiteljstvo na Krasu prestalo in jih še prestaja — služaj tov. Furlana nam to lokazuje in pa vesti, da se imajo izvršiti v sežanskem okraju se nadaljna odpuščenja, — svoj vir ne morda v škodi, ki bi jo bila trpela državna idija vsled nevarne protidržavne agitacije učiteljstva, ampak v škodi, o kateri so bili nekateri prepričani, da jo trpijo sami radi nasprotovanja učiteljev proti nekaterim podjetjem. Vlek politične umetnosti in morale je, da se iz zasebnih interesov zgradi nevarnost drzavni ideji in da se pride, velika iredentistična afera, ki zahteva velmo novih žrtev in v katere igri so danes ljudje, ki se jim se sanja ne, iz kakšnega nesnažnega vrela teče vsi dogodki, ki so postali politični in tako usodni za vrsto ljudi.

Danes, ko vidimo, kako padajo ena za drugo osebe, ki so se včeraj oblačile in vremenile, ki so uživale neomejeno, dasi nezasluženo zaupanje od zgoraj in ki so gospodarile absolutno v imenu drzavne ideje, v resnico zlorabljajoč je v svoje interese, moremo vsaj v glavnem pokazati stvari, kakrsne so v resnici, z namenom, opozoriti avtoriteto, kakšnih dejanj so zmožni ljudje brez moralne kvalifikacije, ki je nujno potrebna na tako važnih mestih, kakor so uradnika, in kakšne dalekosežne, nesrečne posledice rodi dobra vera v počenjanje oseb, ki se znajo inogniti vsaki odgovornosti s tem, da se zakrinkajo s svojo lažnjivo udanostjo drzavi, koristim Italije.

Učiteljstvo Krasa in Notranjske bistveno ni in ne more biti drugačno kot učiteljstvo v goriškem okraju in sicer iz enostavnega razloga, da dela pod istimi zakoni in v enakih razmerah.

Poklic učitelja je tak, da sestoji stan na splošno iz ljudi, ki gleda nanje vsa javnost in ki imajo tudi radi tega močno razvit čut nravnosti. Pa je bil tudi ne bilo zavesti odgovornosti, je učitelj službeno tako odvisen, da kmalu ne more izpregovoriti besede, o kateri bi bil gotov, da se ne bo razneslo v vse štiri vetrove. Krajevne oblasti so na učiteljstvo vedno zrle z Argusovim očesom, kakor bi naj stan res ne imel drugo skrbi in drugega dela kot noč in dan ruti proti drzavi, ki mu vendarle daje možnost življenja.

Naravno, učiteljstvo Julijske Krajine ni tako omejeno, da bi videlo v zgandahanem počenjanju oseb, pa naj si tudi znaju zasaano prelobiti zaupanje vlajih oblasti, drzavi koristna dejanja, in predvsem ni tako nepoučeno, da bi take stvari odobravalo in služelo ljudom, o katerih ve, da nimajo čistih namenov, čeprav jim je dana polna moč. Učiteljstvo je dovolj inteligentno, da razume loziti často prepriranje in umanjno sebičnost, izpostavljajo se makar tudi nevarnosti, prosikrbiti in naslednjemu. To pa z delom v polt ni v nikaki

svezi, zakaj tudi učitelj je po zakonu državljan in je naposled človek, ki ima kot tak še kako pravico. Te pravice se morejo sicer omejevati in utesnjevati, kakor je pač duh časa, toda se nobenemu režimu se ni kjerkoli posrečilo napraviti iz učiteljev politične evnuhe. Pod zloglasno avstrijsko vladavino je bilo učiteljstvu mogoče udejstvovanje v občinskih, deželnih in državnih ustanovah, in učiteljstvo se je posluževalo svojih pravic. Teh državljanskih pravic tudi Italija ni nikdar kratila učitelju, kratilo jih pa vsasi birokrati, ki ribarijo v kalnem. «Roke proč iz mojih krogov! Sicer...» Sicer smo, ironija, sovražniki države, veleizdajalci!

Poročilo nadzornika Rubbije nas v teh izvajanjih najlepše potrjuje. Po petih letih reform (preuredbe vedno zadevajo človeka v živo in radi njegove konservativnosti) se nam uradno potrja, da je politično-moralno nastopanje učiteljstva v največjem slovenskem okraju Italije neoporeczno. To je predvsem dokaz, da so prijele tu vendar enkrat znamenite liberalne tradicije Italije do veljave, ne da bi jih tlačile osebe, ki bi po krivem uživale zaupanje oblasti.

Sprizo navedenega se kaže v toliko žarnejši luči vse zlo, ki ga je izvršil osebni režim v minulem letu na Krasu in v Notranjski. Ali je bilo potreba delati tu solsko politiko z zapori? Sodišče ni obsodilo zaprtih, ampak obsodilo je irredentistično afero, za katero ni bilo nikjer najmanjšega dokaza. Umetna zgradba, postavljena na zasebne interese, se je zrušila do tal, in protidržavne propagande učiteljstva je bilo naposled toliko, kolikor je najdemo v poročilu nadzornika v goriškem okraju, osebe, ki gotovo ni osumljena sovraštva nasproti Italiji.

Da se je pa to dognalo, je bilo treba dovolj trpljenja, in se danes ne kaže, da bi bil tega trpljenja konec. Na podlagi nunenj oseb, ki so zlorabljali uživana zaupanje, gre danes zlo dalje, zaslediojejo se v dveh okrajih nedolžni ljudje, ki imajo to nesrečo, da so učitelji. Prvi, ki je na vrsti, je tov. Furlan, čigar rodbina sicer ni zdrava, a ki mora, hvala mačevalnosti podlega uradnika, v samoten kraj, kjer bo siljena bivati v neudravem, vlažnem stanovanju. Kdo pride za njim, se ne vemo, a kolikor prodre tajnosti iz uradnih prostorov na dan, bi moralci slediti se drugi. Tisti pa, ki o tem odločajo, niti najmanj ne slutijo, v kakšni usodni zvezi je ves ta nesrečni razvoj stvari, kakmo je ozadje te velike afere, ki ji ne vidimo konca.

O vsem bi mogli povedati še več, a morda ni to pravo mesto. Kar smo navedli, naj zadošča, da apeliramo v imenu morale in civilizacije na gospoda prefekta v Trstu, naj revidira to mučno zadevo ter napravi konec preganjanju radi pravice in radi državnih interesov!

OPOMBA UREDNIŠTVA: Mi smo že januarja, ko so začeli zapirati učitelje na Krasu, povedali, da je irredentizem samo pretveza in da so učitelje začeli loviti, ker se dejanski podpirejo Krasa znani terorist. Scopf, boji agitacije proti slovenski zadrugi od katere on živi. Kolikor je bil njegov strah upravičen, ne vemo, mislimo pa, da njegove koristi le niso koristi Italije. Kotiko je mot koristil državi, kate najboljše to, da te vsajajo kratki kmetje proti njemu radi vofnih odškodnin. Take razmere, kakor jih je vpeljal ta človek na Krasu, so bile enkrat v avstrijski Bosni. Ali bodo koristile Italiji, se bo že te videlo.

Domače vesti

Bivša „Jadranska banka" v Trstu

je veljala dolge čase za pristno narodno ustanovo, in kot tako jo je se nedavno povzdigoval v nebesa posl. Wilfan sam, ko se je namreč razkrilo, da dobi «narodna ustanova» 13 miljonov ital. lir od vlade, med tem ko zadrugam nihče neče pomagati, da bi zamenjale denar, naložen v Jugoslaviji.

Letošnji občni zbor narodne banke je zbudil silno pozornost in tudi razkril, da je vzrok vseh bančnih izgub lahkomiselno kreditiranje denarja in zlorabe, ki so jih zagrešili bančni funkcionarji. Do konca l. 1922. je namreč samo 33 miljonov 209.085 lir izgube. Dvomljive terjatve znašajo 26 miljonov 419.367 lir.

Vzrok temu je, da so člani upravnega odbora in ravnatelji banke dajali sami sebi in svojim podjetjem ogromne kredite, ki jih danes ni mogoče izterjati. Društvo Borghi et C.ia, kjer je sodeloval direktor Jadranske banke je dolžno približno 8 miljonov lir, društvo Aurili, kjer je bil zraven ravnatelj Kaić, 1 in pol miljona lir, društvo Italkan 5,600.000 lir, ravnatelj Kaić 900.000 lir, ravnatelj Pinter 800.000 lir itd.

Zlorabe so bile raznovrstne. Zraven kreditov brez kritja, so ravnatelji banke pisali velike vsote sebi v korist. Gospod Kamenarović je n. pr. koncem l. 1922. dal odbračunati neke svoje delnice po tečaju 3200 lir, v resnici je bil tak kurz delnic na golih 900 lir. Ravnatelj Kamenarović se je, izgovori, da so — pozabili obračunati pri banki njegove delnice že l. 1919! Svoji banki je dolgoval 400.000 K že izza časa pred vojno. Banka pa ni terjala povračila po dnevni vrednosti krone, ampak po nizkem tečaju 6.95 lire. Ravnatelj Kaić se je pečal tudi z valutnimi spekulacijami in si je dal pisati 400.000 nemških mark za 196.000 lir v času, ko ni bila marka te niti več vredna, itd.

Razmerje med obema ravnateljema Kamenarovičem in Kaićem je sploh zagonetno. Proti Kaiću je bilo že uvedeno kazensko postopanje radi izvršene prevare 1,500.000 lir in radi poskušane sleparije v znesku 15 miljonov lir. Vzlic kazenskemu postopanju je Kamenarović potrdil Kaića za ravnatelja v Trstu in mu dal prokuro (polno moč). Tudi stroške Kaićevega procesa je plačala Jadranska banka: 440.000 lir.

Delničarji banke so že davno vedeli, da so njih delnice brez vrednosti in izgubljene. Nekaj tednov pred občnim zborom so poslali dr.ja Wilfana in dr.ja Slavika h glavnemu ravnatelju Kamenaroviću, ki jim je povedal, da je banka falitna. Po dolgem prerekanju se je pričlo do dogovora z ravnateljem Kamenarovićem, naj se na občnem zboru banke zbere odbor delničarjev, ki bi dobil pooblastilo, da se pozovejo na odgovor člani upravnega odbora in ravnatelji banke, ki so zakrivili polom. Do tega pa ni prišlo, pri občnem zboru se je skleniło pogrniti plašč pravega krščanskega usmiljenja čez vse grehe raznih bankirjev.

Pri tej priliki smo videli jugoslovanske bankirje v dveh taborih. Eni so bili za nacionalizacijo banke (za sporazum z ital. bankirji, ki bi banko prevzeli in spravili spet k življenju), drugi proti. Zmagali so prvi, ker da banka v Italiji ne more biti v rokah inozemskega kapitala. Vendar pa da bi bilo škoda, če bi ne imela kapitala tudi iz Jugoslavije, ki se lahko uporablja v korist Italiji, za njen prometni z Jugoslavijo. Zdaj je srečno rešeno tudi to in ne rešemo dvakrat, da bi ne bila končno zadovoljna oba tabora naših narodnih bankirjev. V narodni «Edinosti» ni o vsej zadevi nikakega glasu več, dasi je čutila že nedavno potrebo braniti banko, čeprav je vedela dobro, kako stoje stvari. Pred ljudstvom mora namreč narodna gospoda ostati čista in neomadeževana, zato se vse potajuje in skriva, dokler sila korupcije sama ne bruhne na dan. Vzlic velikim lažem se kaže narodni kapital delovnemu ljudstvu v vsej nagoti: nepretano lišče neomejenih sredstev, da si z njimi nabavlja razkošje, za užitke, da strefe vsem strastem, ki jim je človek podvržen. Pri tem ne pozna nikake vesti in se ne straši zločinov. Vidi le sebe, delavčevo življenje mu je toliko vredno kot življenje uši. Ko pridiga svojo zloglasno zvestobo narodu, špekulira in slepari mednarodno in bije delavca kot izdajico narodnih koristi. Juriri bo pripravljen potegniti ga na vešala, ker je slipo nevaren narodu in državi, to se pravi, previdavanju tivalskih nagonov v izkoriščevalcu, ki je pohodil moralo in čut sramote ter se vrgel v krelo najumazanejšim strastem, za katere mora suženj iztiskati krvave kapljе svojega zdravja in življenja.

Živela družba, ki hiti v vrtincih strasti in zločinov kopati svoj veliki grob!

Nesporazumljenja

G. Scen je v «Goriški straži» predlagal v neko narodno razsodišče, ki naj bi sodilo dr. Wilfana, tudi učitelja J. Pahorja kot zastopnika učiteljstva. Poslednji, ki sicer ni vzel vse stvari preresno, je naslovil na uredništvo «Goriške straže» pismo, v katerem je prosil, naj bi objavili njegovo mnenje o nastopu g. poslanca. Protestiral je proti izigravanju in zlorabljanju ter povedal, da ima mimo narodnega razsodišča lasno sodbo o snažnosti narodne politike v Jul. Krajini. «Goriška straža» izjave ni priobčila ter se je izgovorila, da je bilo nekako — nesporazumljenje pri vsej stvari.

Prav komoden izhod. Kaj pa, če bi tisto veliko narodno razsodišče začelo poslovati in bi vzelo dr. Wilfana v kleště? No, potem ne bi bilo nikakega nesporazumljenja. Hudo nesporazumljenje bi pa seveda nastalo, če bi razsodišče dr. Wilfana sploh ne obsodilo! V tem slučaju bi najbrže rabili spet kako višje razsodišče. A tudi pri tem bi se lahko prišlo do nesporazumljenja. In tako dalje.

Človeku se smili ta politika — nesporazumljenj, ki je z vsakim dnem bolj — politika mlinov na veter. Ravna pot in manj demagogije, pa bodo nesporazumljenja sama ob sebi nemogoča! In bo več tudi uspehov!

GLASNIK MLADINE

IX. mednarodni mladinski teden
(26 avg. - 2 septembra)

Kakor je naším sodrugom, ki berejo «Proletarsko mladino», že znano, je določen teden od dne 26. avgusta do 2. septembra za mednarodni železni teden komunistične mladine. Pomen tega tedna je bil v Prol. mladini že dovolj jasno obrazložen, zadostuje le, da v kratkih besedah ponovimo pomen in namen tega tedna, ki ga moramo tudi mi v Julijski Krajini primerno prostaviti, kolikor je pač v mejah danajnjega položaja mogoče. Glavni namen tega tedna je torej predvsem čim dalekosežnejša propaganda med proletarsko mladino za načela komunističnih organizacij, za gospodarski bojdelavske mladine proti militarizmu, predvsem pa proti reakciji. Po vsem svetu bo ta teden manifestirala komunistična mladina za ta načela in te zahteve.

Nam, v Julijski Krajini ni mogoče prostaviti «železnega tedna», kakor bi mi to želeli, ne bomo mogli javno manifestirati, kot se bo manifestiralo v drugih deželah. «Železni teden» zadobiva za nas torej drug pomen. Propaganda se bo mogla vršiti edino le v mejah manjših sestankov, ki naj jih po motnosti skličejo naše sekcije oz. okrožja. Ta teden naj se posveti torej predvsem notranjemu delu in notranjemu utrjevanju. Naše sekcije naj pregledajo bilance svojega delovanja, naj primerjajo dobljene rezultate z nalogami, ki jim jih je postavil Deželni Izvrševalni Odbor, naj si postavijo konkretne cilje za bližjo bodočnost v okviru obširnih narodnih, ki so jih prejele, okrožni odbori naj udeležijo v tem tednu delo, ki so ga prevzeli, posebno glede ustanavljanja novih sekcij. V krajih, kjer obstajajo pripravljalni odbori in skupine, naj bo naloga da se v «železnem tednu» organizirajo sekcije. To naj bodo glavne smernice glede naše organizatorne naloge v tem tednu. Kar se tiče propaganda, se naše sekcije, odbori in posamezni člani obvezani razširjati naše časopise in drugo gradivo ki ga bodo pravočasno prejeli med neorganiziranimi mladimi proletarci, vtrudati v njih z ustno agitacijo razredno zavest, uvajati jih v razredna društva, posebno pazno treba posvečati ženskam, ki jih bomo morali polagoma spraviti iz pasivnosti in napraviti iz njih aktivne borilteljice in dobre članice naših organizacij. V glavnem naj se v letošnjem «železnem tednu» intenzivno in s podvojenimi silami vrši ono, za kar so naši odbori, sekcije in sodrugi prejeli podrobnejša navodila te preje. Tako najprimerneje proslavimo naš mednarodni «železni teden».

Deželni izvrševalni odbor.

Zveza stavbinskih delavcev v Italiji
Julijsko-Benečijski sindikat

Vsem sekcijam! Vsem sodrugom!

Ker se je navzlic večkratnim pozivom le malo sekcij odzvalo, da bi si ustanovile redno vodstvo, ter da bi redno vsaki mesec odračunale tedensko inkasirane mneske sindikatu, je ta-le prisiljen opozoriti vse sekcije na sledeče:

One sekcije, ki bi do 31. avgusta t. l. ne imenovale sekcijskega odbora in bi ne do tega časa poslale na tajništvo v Gorico statistiko redno plačajočih članov, kakor tudi vpisanih brezposelnih tovarišev bodo izbrisane iz imenika tega sindikata.

Te sekcije bodo izgubile vse dosedanje pravice, ter ne bodo vabljene na sestanke. To stališče je moral sindikat zavzeti iz enostavnega razloga, ker tudi centralni odbor zahteva od nas v istem roku statistiko članov. Če sindikat ne napravi v istem roku — kar pa ne more brez sekcij — za čaka ista usoda kod sekcije to je: izbris iz Zveze.

Zategadelj vabimo vse sekcije, da napravijo članske imenike, v katere naj vpišejo tudi brezposelne tovariše ki hočejo postati ostroma ostati člani — da izvolijo odbor i. t. d. ter da dopošljejo v zgoraj označenem roku z inkasiranimi zneski na blagajnika v Gorico. Za odpostavitev sekcij ni potrebno določeno število članov. Tudi najmanjše število članov zadostuje za ustanovitev skupine. Tovariši pa morajo napraviti vso potrebno agitacijo, da se število članov pomnoži. Brezposelni člani, ki si redno, vsaki teden prilepijo brezposelne znamke, ki jih dobijo brezplačno, imajo vse članske pravice.

Po 31. avgustu t. l. bo tajništvo sklicalo sestanek vseh sekcij, ki so na ta način postale redne članice sindikata. Na tem sestanku bodo sekcije določile smernice za nadaljno delovanje sindikata, revidirale izdatke i. t. d.

Sekcije naj se pri tem težkem delu obrnejo za pomoč na tajništvo, ki jim je vedno na razpolago.

Tajništvo Zveze stavbinskih delavcev v Gorici.

Glasovi z dežele

Števerjan

Že dolgo ni bilo v Delu nobenega glasu iz naše vasi in zdelo se je že, kakor da bi vsi pomrli. Saj življenja v resnici mnogo ni, vse se drži nekam kislo. Temu je vzrok velika brezposelnost, ampak ravno ta bi morala našim ljudem odpreti oči. Mnogim je tudi odprla, a veliko prekasno. Delavci, trpini, ki ste garali pod znanim voditeljem II. Stavbene Zadruge, vam veljajo te besede! Za časa zadnjih občinskih volitev so vam vrgli par vinarjev v oči, tako, da ste s tem zatajili svoj razred izkoriščanih, kamor ste spadali tudi tistikrat in ne samo sedaj. Podli ste bili takrat, izdajice. Pri nas ste se lizali, da smo vam zaupali celo glasovnice, a drugi dan ste bili nori veselja, ko so vam po pasje ponudili kozarec vina v proslavo zmage nad ubogo sodrgo, ki je hotela prijeti občinske vajeti v roko.

Sami vemo, da naš župan bi bil odstavljen in mesto njega bi gospodaril «Komisar», kakor se je to zgodilo v Solkanu in drugod, kjer ima delavsko občinske zastope v rokah. Saj z naše strani se je šlo samo za demonstrirat za idejo komunizma in za preštet naše vrste.

Lahko rečemo, da smo še vedno v veliki - v naši občini, samo življenja je večini - naši, zato priporočamo toplo zopet enkrat našim možem, naj se ne pustijo popolnoma obvladati od svojih žen in naj jim enkrat povedo, da one se nimajo vtikati v naše delovanje. Če pa tega niste zmožni, tedaj je najbolje, da še vi naročite «Škapulir» in se vpišete v «tretji red». Bomo že vseeno šli naprej brez vas po začrtani poti, ki je tudi vam znana.

Vi pa, delavci, ki ste delali pod II. Stavbeno Zadrugo, oprostite, če smo vam enkrat to očitali, ker nas boli srce še vedno radi vaših nelepih dejanj. To vam je zopet šola, da lahko spregledate, da kapitalizem in njega pomagači vas rabijo le, kadar bi se radi po vaših hrbtih splazili na kakšen stolček. Sedaj lahko spoznate, da za kozarček vina, ki ste ga spili, morate skoraj na kolenih prositi svoj zasluženi denar, kakor bi prosili miloščino. Mogoče vas bodo v kratkem zopet potrebovali, da takrat vas preslepijo zopet s čim drugim, ker blagoslovljenim možem se lahko zaupa, oni so pošteni, so pa tudi učeni, če je ljudstvo neumno. Bodite oprezni, ker hudič in bog si rada podata roke ko gre za korist kapitala.

Zdravo!

Sežana

»Hudičev rep« je peklensko osvrkal našega viteza Rumerja. Pa ga je dosti premalo. Ta patriot ne odira samo kraških kmetov, spozabljal se je tudi na italijanskih vojakih. To je bilo med vojno, ko so vozili italijanske ujetnike po železnici v notranjost Avstrije. Takrat je pridno hodil na železniško postajo in barantal za kose obleke. Vojni ujetniki so bili lačni in so za kožek kruha ali za nič vredni avstrijski denar dali tudi kose svoje obleke s sebe. Vsa Sežana se je spotikala, ko je nosil sam domov cunje, ko jih je pribarantal od revejev vojakov. Smilil se mu je denar, zato pa je vojakom v stiski pobiral, kar se mu je zdelo kaj vredno. Kako je a cunjami kramaril naprej, bo sam najboljše vedel. Juda ni nič bolelo, če so italijanski vojaki pozneje prestajali mraz brez zadostne obleke. Podlo je to, da je moč dobro vedel, kako je v Avstriji, kakšno pomanjkanje, pa je vseeno golil vojake. Ali je že tako na svetu, mož, ki je slačil italijanske vojake, je zdaj vitez Italije. Evviva!

Vsi poverjeniki, zaupniki in čitatelji, ki so prejeli izvode da jih razdelijo tistim, ki niso prejeli lista direktnim potom, naj nemudoma sestavijo seznamę takih naročnikov.

Upravništvo.

Bukovica pri Renčah.
(Zakasnelo)

Pri nas se še niso nekateri spametili. Za občinske volitve so se podajali narodnjakom za kozarec vina in glasovali za sovražnike delavca in kmeta. Zakaj? Ker so jim narodnjaki razlagali, da sta narod in vera v nevarnosti, že glasujejo za svoje ljudi, za komuniste. Kdo pa je narod? Ali kmetje in delavci ali narodni trebušarji? In vera? Ali je za to, da se obvarujejo bogatini? Dosti grdih dejanj so trebušniki že zagrešili, pa jih Bog še ni plačal. Kristus je dejal, da se bodo visoki ponižali in nizki povišali, ali tega nauka s priznic ni slišati, ker ga veliki nečejo.

Mi pa, ki smo brezbožci, kakor nas zmerjajo, verujemo trdno v ta nauk. Bo prišla ura, ko bo Kristusova resnica obveljala. Pa samo zdeča zastava jo bo uveljavila, drugi ne!

Kako so razniere težke, kaže najbolj ta dogodek. Neko nedeljo se je neki narodnjak prerekal, da bi rad delal po 14 ur na dan za 15 lir. Neki naš somišljenik je ugovarjal in protestiral. Kaj naredi narodni delavec? Udari nalega somišljenika po obrazu. Pa zakaj? Ker je bil zraven neki trebušasti izkoriščevalec, narodni delodajalec. Kakšno čast si je pridobil v očeh izkoriščevalca ta zaslepljeni, sirovi podajač?

Včasi smo si s stavko nekoliko pomagali, da smo laže živeli, zdaj imajo narodnjaki vso svobodo; nam znižajo plače in nas mečejo na cesto, pa še je slepih med nami.

Ali tudi s psovkami in telesno silo proti posamezникom se nič ne dosežе, zato hranimo svoje moči za borbo proti vsemu razredu izkoriščevalcev. Danes nas tlačijo, pa se bomo tudi mi zravnali pokonci. Takrat bomo vračali. *Več delavcev*

Crni vrh nad Idrijo

V nedeljo, 12. t. m. so karabinjerji zaprli nekega tukajšnjega delavca, B., ker je čital ljubljanski hrvatski list «Glas svobode». Idrijski tenente ga je dal za ta zločin prepeljati v Idrijske zapore.

Prebivalstvo je vsled takega samovoljnega postopanja skrajno ogorčeno, ker dosedaj ni bil list prepovedan in se je popolnoma brez skrbi razpredajal. Oblastva bi na ta način rada oplašila naše ljudstvo, da bi ne segalo več po razrednem časopisju. Sploh vlada v naši vasi najbrezobzirnejši teror in samovoljnost gospodov karabinjerjev.

Mi pozivljamo naše ljudi, da se ne dado oplašiti po takem nastopanju, ki mora prenehati takoj, ko bodo gospodje začutili nekoliko odpora.

Le pogumno in neustrašeno naprej!

Nekateri opazovalci

Opomba uredništva: *Obveščeni smo, da je zaprti sodrug že spet na svobodi. Dostavimo, da je dovtip oblasti duhovit: kdor bere «Glas svobode», kar v luknjo z njim!*

Postojna

Podprefekt Guglielmo je odšel, ker je imel preveč masleno glavo in črne fleke na moralni strani in mislim, da se tudi mi delavci ne jokamo po njem. Saj je parkrat jasno pokazal, kako nas ceni. Ne vem če bo sedanji gospod kaj bolji, ker mora delati po receptu, vendar pa mu priporočamo da se nam predstavi v pravičnejši luči kot njegov prednik in da stare pušča vplivati od raznih gospodov in tradnjokov, ki milijo, da je njih glavno delo prinašati predstojniku razne izmišljene stvari. Posebno enega gospoda imamo za zelo sumljivega, tudi če je tako prijaven in ljubezniv. Nas ne zanima, kaj piše v razne buržuazne časopise, ampak bolj njegovo stikanje in vohanje in izmišljotine, s katerimi nameruje spravljati nedolžne ljudi v nesrečo. Mi kot pripresi delavci vemo, da so taki mešetarji sedanjemu sistemu dobrodošli, a znamo tudi, da bi bila njih dolžnost delati, kar je družbi dobro in koristno. Potični gospod, ki je menda profesor, bi moral to vedeti! bolj kot mi, ki nam sistem noče privoščiti vel izobrazbe. Mi smo omejeni, a imamo zdrav razum, da vemo kaj je prav in katero pot je pravo, zato tako ogabno potepanje obsojamo toliko bolj, ker skuša uničiti glotino strancem, ki so najbolj koristni. Gospod, bodite malo manj prijazen kot sme biti in bolj pravičnejši, bolj človeški in ravnajte z vašim mešetarenjem, ker drugače nas boste prisilili, da vam zmeno nekaj drugega, da bodo vaši gospodje vedeli, da niste tako sladek kot se jim kažete. Morda me razumete, saj je bil tudi izmed nas mazniko v pokojni avstr. armadi, se živega spomina. Eh, gospod Urbanac! *Delavec.*

Vremski Britof

Tukajšnji premogovnik se je vse predelal. Zato smo mislili, da se bodo tudi naše razmere zboljšale. Pa se nič ne zboljšuje. Iz ur delamo na dan in ne velja tisti ruski zakon o osemurnem delavniku za nas Britof. Se vidi, da je tukaj že nova provinca. Če bi še vel delali na dan, pravijo, bi še več zaslužili. Mi pa mislimo, da je delo toliko slabše, kolikor več se mučimo. Če bi se zadosti odpočili vsak dan, bi gotovo lažje in z večim veseljem delali. V 8 urah bi vel naredili ko v 12 urah. Sklenem svojo pisavo in pozdravim «Delo».

Premogar.

Zvoneta

Nedavno sem slučajno na Zvonecu došlo, kad kad je bila sv. maša. Šla sem ž ja, da čujem, što će tej gospodin. Kazati, i do istinu čuo sam lepen stvar. Pričao je tamošnji župnik, da ko je zapravo na svetu sretan? Kaže: Mnogi od vas bi rekao «gospoda su sretni», koji imaju pune džepove i sve što samo poželiti mogu. Ali nije tomu tako! Niti oni nisu sretni. Dakle ko je zapravo sretan? Sretna su onamala dječica, koja ne razumedu, što je briga čiti što je jad itd. Oni se veselе, skaču, pjevaju, igraju se, oni samo mogu biti sretni. Kad znadete, da su samo oni sretni, ljudimo i mi poput male dječice veseli, igrajmo se itd. pa će nam vrijeme tako lepo prolaziti, da i sami nećemo znati kako prolazi.

Vrlo liepa ideja, veselimo se. A čemu da se veselimo? Ovom kukavnom stanju jeli? Pritisak od svih strana, porez na svaku sitnicu, zaslužka nikakva, ono malo vina što pridelamo, nemamo kome prodati, niti skupo niti jeftino, svaglje čuješ već dobro poznato rječ: nema lira. Glad je vse na vratima, pa još da se veselimo?

Ili se valjda sudi po sebi taj veleštasni g.? Lako njemu, ima dobru plaću, i po vrh svoje plače, vidi se i na tome, da ima dve sluškinje ili kuharice, pa se more i veseliti. A mi?

Kad taj g. nešto nema, samo reče svojim starešinam crkve, pa se već oni poskrbe za potrebite stvari, kao naprimjer drva. Oni sami donesu na ledjima, i teraju drva, da noge gospodinu drva.

Drugovi Zvonečani, koji ste još školi kod zdravog razuma, ne dajte se zavajati od popova na ovaj način, vel slušajte svoje ostale drugove, kaji oću nam bolji put pokazati, put do konačnog oslobodjenja. A taj put se zove komunizam, svi drugi putokazi su obične frase. Čitajte, drugovi, naše novine komunističke, one će nam biti putokaz i svjetlo u tamnoj noći, a to može samo «Delo» i slične naše novine. U naše redove drugovi! Vi spadate medju nas, medju siromašnu. Komunizam zadružuje svu zapuščenu i siromašnu raju pa će uzeti i vas u svoje okrilje. Toliko za danas. *Nazpet.*

Kmetje iz Reške doline in severne Istre!

Radi obilice češpelj ne veste, kaj bi s tem sadom, ker ga ni mogoče izvažati. Listi so vam že svetovali, da bi češplje lupili in sušili. Ce ne znate, vam delavci in delavke iz Red lahko pomagajo in vas naučе tega dela. Podpisani sem priporočam dobitnik takih delavcev in delavk ter jih pripelljati v eden ali drugi kraj, ker pri nas ni sadne letine in je drevje tudi pa vojni pokončano. Kdor se zanima ali želi naučiti lupljenja in sušenja češpelj, kar je za kmeta zelo važno, naj se obrne na naslov:

AUGUST COLLERIG, Dolenja 47 (Cormons).

LISTNICA UREDNIŠTVA

Dopisnika iz Čepovana prosimo svežega poročila, če je Mesija kaj pomagal?

Benče. — Poročilo o I.j. O. je v tiskarni — dobro zavarovano.

Na prošnjo Iv. Potepovica izjavljamo, da ni imenovani v nikaki zvezi z dopisom iz Tolmina, ki smo ga prejeli iz drugih rok in objavili 5. julija.

RAZNO

Umeten led

Poleti porabljo mesta ogromne množine ledu za ohlajevanje jedi in pijač. Včasi se je led spravljal poznimi v ledenice, dandanes ga proizvajajo umetno. Najbolj znan način je proizvajanje s pomočjo prvine, ki se imenuje amoniak. Če se ta prvina iz tekočega stanja spreminja v plin, jemlje svoji okolici toploto. Da se to godi neprestano, se plin zopet spreminja v amoniak. Potrebni so za to posebni stroji, iz katerih se spušča amoniakov plin v velik prostor, čigar dno je bazen (plitev vodnjak) z vodo. Amoniakov plin je tako mrzel, da ima voda v bazenu do 10 stopinj C. Skrbeti je treba kemičnim potom, da ta voda ne zmrzne. V njo se potem polagajo primatične posode s pitno vodo in se pusti, da zmrzne, kar se zgodi tekom 24 ur. Seveda bi poleti ne mogli proizvajati dovolj ledu za porabo, zato se dela vse leto in spravlja led v hladne prostore.

Izdajatelj:
I. O. Komunistična stranka Italije.
Odgovorni urednik: Pust. Gius. Ballona.
TIPOGR. DEL D. ROSSETTI - TRIESTE.

PODLISTEK «DELA»

D. ANIN:

Štirje govori

Govor slovenski inteligenci

In prišel je čas in sinil je dan pa vsi: črnci rudarji iz Idrije, iz Trbovelj, iz plav žev gorenjskih, iz Kapije in Borovelj, od Nabrežine beli kamenarji, devinski ribarji, nosači iz luke tržaške, sključeni tkalci, strojarji-smrdljivci, mlinarji in zidarji iz Renč in mot, ki se družno z volličkom poti in vsi, ki poznamo otiske zapestnic-spon — vsi prav vsi — smo ostali sami brez vas! Čutimo, da je sinil nad dan in pripravili smo bal in nakovalo, vse je z nami in za nami, le ene kategorije delavcev-kovačev ni s nami in za nami: vas, slovenske inteligence!

Počasi capljate za nami. Mesto, da bi bili prvi, ste daleč za nami, kjer ni nobenega nikakega glasu več, dasi je čutila že nedavno potrebo braniti banko, čeprav je vedela dobro, kako stoje stvari. Pred ljudstvom mora namreč narodna gospoda ostati čista in neomadeževana, zato se vse potajuje in skriva, dokler sila korupcije sama ne bruhne na dan. Vzlic velikim lažem se kaže narodni kapital delovnemu ljudstvu v vsej nagoti: nepretano lišče neomejenih sredstev, da si z njimi nabavlja razkošje, za užitke, da strefe vsem strastem, ki jim je človek podvržen. Pri tem ne pozna nikake vesti in se ne straši zločinov. Vidi le sebe, delavčevo življenje mu je toliko vredno kot življenje uši. Ko pridiga svojo zloglasno zvestobo narodu, špekulira in slepari mednarodno in bije delavca kot izdajico narodnih koristi. Juriri bo pripravljen potegniti ga na vešala, ker je slipo nevaren narodu in državi, to se pravi, previdavanju tivalskih nagonov v izkoriščevalcu, ki je pohodil moralo in čut sramote ter se vrgel v krelo najumazanejšim strastem, za katere mora suženj iztiskati krvave kapljе svojega zdravja in življenja.

Živela družba, ki hiti v vrtincih strasti in zločinov kopati svoj veliki grob!

Onisrše se plaho okrog sebe, si manete oči in zdihujete:

»O, da nam je priti do svoje podobe!
Da bi jo zagledali pred seboj!«

Danes iščete vsi še svoje podobe? Nikoli še ni bila podoba našega naroda, nas črnocev rudarjev, kovačev, iz plavžev, nabrežinskih kamenarjev, devinskih ribarjev, polnagih nosačev, sključenih tkalcev, smrdljivcev strojarjev, mlinarjev in mota, ki orje in seje in vseh, vseh nas, ki nosimo okove, tako jasna. Zakor je danes, zakaj danes vemo, da nas je vse to do sedaj goljufalo.

In zato nosimo kladivo in hodimo svojo pot.

Na vse vetrove nas vodi ta pot in nič me ni za nas: ne na vzhodu, ne na zapadu.

Vi pa ljeljate brez moči in brez vere v srcu:

»O, kaj bo z nami, vi mejniki štirje,
Celovec, Maribor, Gorica, Trst?«

In mi vas ne razumemo, ker smo silni, ker nosimo svojo vero v srcu in ker je ves svet naš.

* * *

Pa ši po vsem svetu tako, draga moja slovenska inteligenca.

Tam v daljni zadnji Indiji, na Kalkuti, živi intelektualec vseh intelektualcev. Zove se Rabindranath Tagore. Iztočni svet ga smatra za svetega moža. Njegova dela so sama svetost. Stvarstvo duha so, ki nadkrijujejo vse, kar smo dosedaj čitali v svetovni literaturi. In Rabindranath Tagore, indijski sveti mož, se ni odtrgal od nas, črne mase, kovačev novega sveta. Ne, prvi je med nami, zastavo nam nosi in kaže nam pot. In kladivo nosi na rami, da bo udarli tudi sam po nakovalu.

In Maksimu Gorkemu menda tudi ne zanikate, da ni eden izmed vas. Zastavonoša je naš med svojimi v Sovjetski Rusiji. Ali vidite danes čudeže ruske inteligence? In ruska inteligenca je danes do malega vsa s svojim narodom. Kar je sem k nam objestno prihrumelo, to so samo borni ostanki fevdalne dobe in pras ne pene že je porajajočega se ruskega meščanstva. Umrla je ta meščanska ruska inteligenca že predno se je bila porodila.

Poznate li Anatola Francea (izgovori Franss), poznate li Barbussa? Poznate li ta dva francoska duševna velikana in poznate li ostali trop francoskih velemožev, ki stoje kakor svetle zvezde v črni masi francoskega proletariata?

In ti nam ne jecijajo neodločno kakor vi: »Mi smo umetniki, mi nismo politiki.« Oni nosijo visoko vzravnani rdeče zastave svojih narodov, ker vedo, da se porajа v tej revoluciji nov svet, nova kultura in da mora biti to novo življenjo v prvi vrsti proizvod njihovega dela, njihovega kladiva.

Ali ne gre danes za življenje nas vseh in vseh tistih že neporojenih miljonov ki prihajajo za nami? In vi, umetniki, in vi inteligenti, vi smete in morate samo od strani gledati na strašne bolečine tega giganskega naroda in se zabavati ob njem, kakor Nero ob požaru Rima? In vi mislite, da vas bo naša črna masa delavcev mirno gledala in trpela, da se vi v svoji komoditeti nastajate ob gledanju in opazovanju iz daljave, kako ona mrje za svobodo in blagor vsega človeštva in vsiljuje?

Ura bije dvanajst, intelektualci moji! Kdor ni z nami, je proti novemu človeštvu.

Toda nekoliko vas je, ki boste prišli ogorčeni k meni, ter mi porečete:

— Krivico nam delaš, drug! Ali nismo prišli k vam, in vseli vaše rdeče legitimacije in ali ne pokladamo redno svojega obula na krvavik naše nove vere?

(Sledi)